

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพ และความสามารถตามความต้องการของสังคม ซึ่งควรมีลักษณะที่สำคัญคือ ลักษณะของความเป็นผู้นำ อีกทั้งมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการที่จะนำและพัฒนาความเจริญต่าง ๆ ดังที่ แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534 (กระทรวงศึกษาธิการ: 31 - 39) ได้กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์และนโยบายสรุปได้ว่า เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนได้เรียนรู้ ฝึกฝนความเป็นผู้นำ ผู้ร่วมงานที่ดีในการทำงาน ร่วมกัน มีความสำนึกในความสำคัญของระบบการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนเน้นการพัฒนาเยาวชนและประชาชนให้มีคุณภาพ มีความเข้าใจในปัญหาสังคม ตลอดจนแนวทางที่จะแก้ปัญหาพัฒนาสังคมร่วมกัน รู้จักคิด รู้จักทำ ปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีทักษะในการคิด ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งสามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่องานอาชีพและสังคม ซึ่งการศึกษาจะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้ โดยอาศัยการเรียนรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เหมาะสม

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การตัดสินใจ ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม ดังในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น จุดประสงค์หมวดวิชาสังคมศึกษา พุทธศักราช 2521 (2520: 2, 64) สรุปได้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักสิทธิหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี เสียสละเพื่อส่วนรวม แก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล มีคุณธรรมและคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย เป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งในแผนพัฒนาการศึกษา มีวัตถุประสงค์สำคัญหลายประการ ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ตามที่ สังคมต้องการ ซึ่งก็รวมถึงคุณลักษณะด้าน “ความเป็นผู้นำ” และ “ความคิดสร้างสรรค์” ด้วย

ความเป็นผู้นำ เป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ทุกสังคม ตั้งแต่สังคมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือ รัฐ ลงมาจนถึงสังคมหน่วยเล็กที่สุดคือ ครอบครัว ต่างมีผู้นำทั้งสิ้น จุดประสงค์ของการมีผู้นำในสังคมแต่ละกลุ่มแต่ละหน่วยก็เพื่อเป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลในหมู่หรือกลุ่มนั้น ๆ เป็นจุดรวมพลังของสมาชิก เป็นผู้ชี้แนวทางและชักจูงใจให้กลุ่มกระทำกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังเช่น วิศิษฐ์ศักดิ์ ไทยทอง (2527: 294) กล่าวว่า “ผู้นำเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญกว่าผู้อื่นในด้านการนำผู้อื่นและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้” สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สงวนศรี วิรัชชัย (2527: 113 - 114) ที่เห็นว่า ผู้นำมีอิทธิพลต่อการทำงานและการตัดสินใจของกลุ่ม เพราะผู้นำจะมีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนมอบหมายและแบ่งงานให้สมาชิก นอกจากนี้ เดโช สวานานนท์ (2520: 134) กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำไว้ว่า “ทั้งคนธรรมดาสามัญและนักวิทยาศาสตร์ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ถ้าเราสามารถเข้าใจในการเลือกผู้นำและฝึกฝนผู้นำกันแล้ว ก็เท่ากับว่าเราสามารถเริ่มต้นดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อการควบคุมชะตากรรมของเราได้” ผู้นำจึงมีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการ เป็นแกนกลางของระบบงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้กลุ่มประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยังผลไปสู่พัฒนาการด้านต่าง ๆ ครอบคลุมทุกระบบของสังคม เนื่องด้วยความ เข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมเดียวกัน

ลักษณะความเป็นผู้นำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ธำรงค์ศักดิ์ หมีนจักร และศรีสง่า วรรณสุต (2523: 216) มีความคิดเห็นสอดคล้องกับ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2529: 2) ซึ่งสรุปได้ว่า คนไม่ได้เป็นผู้นำมาแต่กำเนิด แต่บุคคลสามารถเสริมสร้าง สั่งสอน ฝึกหัด และสามารถเรียนรู้ได้

แต่การกำหนดลักษณะของความเป็นผู้นำให้แน่นอนเป็นสิ่งที่ไม่ได้ง่ายนัก เพราะความเป็นผู้นำอาจต้องการคุณลักษณะเฉพาะบางอย่าง หรือมีคุณสมบัติส่วนตัวบางประการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ ดังที่ หมม ลี้อารีย์ (2522: 93) มีความเห็นว่า

...ไม่มีลักษณะบุคลิกภาพใดที่จะช่วยให้ผู้นำสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุก ๆ สถานการณ์ แต่เป็นที่ยอมรับกันว่า คุณลักษณะบางอย่างจะช่วยเสริมให้ผู้นำทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า เช่น เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ เป็นผู้ที่ปรับตัวได้ง่าย มีลักษณะค่อนข้างแสดงตัว มีความแข็งแรง มีความคิดทันสมัยและมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปได้ง่าย ...

จากการศึกษาค้นคว้าลักษณะความเป็นผู้นำของ ราล์ฟ เอ็ม สโตกคิลล์ (Ralph M. Stogdill 1974: 74 - 75) พบว่า ผู้นำจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. ลักษณะทางกาย เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง มีท่าทางและการแต่งตัวดี
2. ภูมิหลังทางสังคม เป็นผู้ที่มีการศึกษาและลักษณะทางสังคมดี
3. สติปัญญา ผู้นำเป็นผู้มีสติปัญญาสูง มีการตัดสินใจและทักษะในการสื่อความหมายและการพูด
4. บุคลิกภาพ ต้องมีการตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตัวเอง
5. ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน ผู้นำปรารถนาที่จะทำดีที่สุด ปรารถนาจะรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงาน
6. ลักษณะทางสังคม ผู้นำปรารถนาจะร่วมมือกับผู้อื่น มีเกียรติเป็นที่ยอมรับของสมาชิกคนอื่น ๆ เข้าสังคมได้เก่ง มีความเฉลียวฉลาดในการสังคม

นอกจากนี้ รัศมี ภีบาลแทน (2521: 107 - 108) ได้ศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำที่สำคัญ จากแนวความคิดของผู้นำในสาขาอาชีพต่าง ๆ ในประเทศไทย จำนวน 50 คน พบว่า ลักษณะผู้นำมี 10 ด้านคือ ความรับผิดชอบ มีคุณธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีมนุษยสัมพันธ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการตัดสินใจ รู้จักวางแผน มีเหตุผล และมีจิตใจเข้มแข็งอดทน ซึ่งลักษณะดังกล่าวควรมีอยู่ในตัวผู้นำทั้งสิ้น

คุณลักษณะจำเป็นและมีความสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้แก่เยาวชนคือ ความคิดริเริ่มหรือความคิดสร้างสรรค์ เพราะถ้ายังมีกำลังคนที่มีความคิดริเริ่มมากเท่าไร การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็จะได้ผลดียิ่งขึ้นเพียงนั้น (อ่ำรง บัวศรี 2510: 124) ดังแนวคิดของ เอช เอ็ม เมททา (H.M.Metha 1976 อ้างถึงใน นิศา ชูโค 2528: 11) ที่ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องพัฒนาทั้งปริมาณและคุณภาพโดยพัฒนาความรู้ ความคิดริเริ่มและ

คุณสมบัติต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมผลผลิตทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นความสามารถสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ เป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ประเทศใดก็ตามที่สามารถแสวงหาและดึงเอาศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์จากบุคลากรของประเทศออกมาได้มากเท่าใด ก็ยังมีโอกาสเจริญและพัฒนาได้มากเท่านั้น เหตุผลที่ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อการพัฒนา ความเจริญก้าวหน้าของสังคม ตลอดจนประเทศชาติ ดังกล่าวมาข้างต้น ก็เนื่องด้วยคุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ แอนน์ อนัสตาซี (Anne Anastasi 1958: 353) กล่าวว่า "ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่มีความรู้สึกไวต่อปัญหา เป็นตัวของตัวเอง สามารถคิดได้อย่างคล่องแคล่ว และมีความสามารถในการยืดหยุ่นความคิด" ส่วน โดแนลด์ คัมบลิว แมคคินนอน (Donald W. Mackinnon 1959: 154) พบว่า ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ จะคืนตัวตลอดเวลา มีความสามารถในการใช้สมาธิ สามารถในการพินิจพิจารณาความคิดอย่างถี่ถ้วนในการแก้ปัญหา มีความละเอียดกว้างขวางในการค้นคว้า ทารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ มีการแสดงออกมากกว่าเก็บกด นอกจากนี้ เออร์เนสต์ อาร์ ฮิลการ์ด และ ริชาร์ด ซี แอทคินสัน (Ernest R. Hilgard and Richard C. Atkinson 1967: 365) สรุปว่า ผู้มีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้ที่มีความคิดอิสระ ไม่ชอบตามแบบใคร ชอบคิดหรือทำในสิ่งที่ซับซ้อน แปลกใหม่ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีอารมณ์ขัน

จะเห็นได้ว่าทั้งพฤติกรรมความเป็นผู้นำและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาต้องพยายามสร้างเสริม จัดประสบการณ์ต่าง ๆ สอดแทรกเข้าไปในเนื้อหา ตลอดจนเทคนิคการสอน เพราะเป้าหมายวิชาสังคมศึกษามุ่งที่จะพัฒนาคนให้พัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีทักษะในการคิด รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และมีความเป็นพลเมืองดี โดยเฉพาะแนวโน้มใหม่ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบันก็ได้เปลี่ยนแปลงมาพัฒนาทักษะการคิดให้กับผู้เรียนมากขึ้น ดังแนวความคิดของ นาคยา ภทรแสงไทย (2525: 92) สรุปได้ว่า แนวโน้มของการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน เน้นเรื่องการพัฒนาความคิดรวบยอด ข้อสรุป และทฤษฎีของความรู้ในสังคมศึกษา การจดจำความรู้เนื้อหา ไม่สามารถจดจำไว้ได้นาน เพราะเนื้อหาข้อเท็จจริงมีมากมายและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่ถ้านำเนื้อหาข้อเท็จจริงมาจัดรวบรวมใหม่จะง่ายต่อการนำไปใช้และจดจำไว้ได้นาน

จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจใคร่ศึกษาค้นคว้าว่า เมื่อ นักเรียนผ่านกระบวนการ เรียนการสอนและวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรของจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วในระดับหนึ่ง ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะมีความสัมพันธ์ไปในทางใดกับพฤติกรรมความ เป็นผู้นำและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะ สำคัญที่ต้องการให้บังเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ผลของการวิจัยครั้งนี้จะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อสนองต่อจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน ให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษ การพัฒนาสังคม และประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความ เป็นผู้นำ และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 9
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 9
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความ เป็นผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 9

สมมติฐานการวิจัย

สมพงษ์ รุจิวรรณ (2516: 58) ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทาง วิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมความ เป็นผู้นำ ความตั้งใจ และผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรม ด้านความ เป็นผู้นำจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาวิทยาศาสตร์

นิคยา นวลนัม (2525: 51) ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะผู้นำของนักศึกษาวิทยาลัยครู สกลนคร พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง มีลักษณะผู้นำโดยรวมสูงกว่านักศึกษาที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญ

โจเซฟ เบนท์เลย์ (Joseph Bentley 1966: 296 - 272) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ความถนัดทางการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมินเนโซตา จำนวน 75 คน ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความถนัดทางการเรียนกับความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กัน

เอนก เพียรอนุกุลบุตร (2515: 140 - 141) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ การสั่ง เคารวะที่แผนงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และผลการเรียนของนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2515 จำนวน 352 คน ผลปรากฏว่า ความคิดสร้างสรรค์ การสั่ง เคารวะที่งาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และระดับคะแนนเฉลี่ยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

ในค่านความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และความเป็นผู้นำ อิงไมร์ บรูซ ดักลาส (Ingmire Bruce Douglas 1968: 1365-A) ได้ศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่อริโซนา จำนวน 309 คน โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา และแบ่งคะแนนความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 3 หมวดคือ หมวดภาษา หมวดที่ไม่ใช่ภาษา และคะแนนรวมทั้งหมด พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทั้ง 3 หมวด และความเป็นผู้นำมีค่าในทางบวก แต่มีค่าค่อนข้างต่ำ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่า

1. พฤติกรรมความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 9
2. ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 9
3. พฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 9 มีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในเขตการศึกษา 9 ประกอบด้วยจังหวัดขอนแก่น อุครธานี เลย หนองคาย และสกลนคร
2. ตัวแปรที่ต้องการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์
3. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาแค่เฉพาะผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา (ส 306) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 เท่านั้น
4. การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึง เพศ อายุ สภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
5. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดอุครธานี ของไพรัตน์ วงษ์นาม มาปรับปรุงใช้เพียง 3 ฉบับคือ "ความคล้อยคลึง" "ผลที่เกิดขึ้น" และ "ความสัมพันธ์ทางสังคม"

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาสามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้ด้วยแบบวัดพฤติกรรมความเป็นผู้นำ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์และแบบสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ตามลำดับ
2. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรทำแบบทดสอบทุกฉบับด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถอย่างแท้จริง
3. การตอบแบบทดสอบของกลุ่มตัวอย่างประชากรในวัน เวลาที่ต่างกันไม่มีผลต่อการทำแบบทดสอบแต่ละฉบับ
4. ความคิดสร้างสรรค์ในค่านิยมคิคริเริ่มนั้นดูจากการประเมินในแต่ละห้องเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. พฤติกรรมความเป็นผู้นำ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความสามารถในการดำเนินงาน เพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ในสังคม ซึ่ง

การศึกษาความเป็นผู้นำจากคุณลักษณะ (Trait Approach) นั้น ได้ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำ 10 คุณลักษณะของ รัศมี ภิบาลแทน ดังต่อไปนี้

- 1.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความผูกพัน ไม่ทอดทิ้ง เพื่อให้ เกิดผลดีทั้งงานในหน้าที่ส่วนตัวและส่วนรวม
 - 1.2 คุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเที่ยงตรงค้ำกฏ เกณฑ์ ชื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น เอื้อ เพื่อเพื่อนำ ปฏิบัติคนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น
 - 1.3 ความคิดริเริ่ม หมายถึง ความคิดหรือการปฏิบัติความคิดของคนที่ยัง เกิดผลต่อการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งใหม่หรือแตกต่างไปจากที่เคยปฏิบัติ
 - 1.4 มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่าง เป็นสุข
 - 1.5 การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดง ความคิดเห็นแล้วนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาพิจารณา
 - 1.6 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความตั้งใจจะกระทำตามความคิดเห็น ที่ตนเองเห็นว่าถูกต้องและแน่ใจว่ากระทำได้โดยไม่ลังเลใจ
 - 1.7 ความสามารถในการตัดสินใจ หมายถึง การตกลงใจที่จะกระทำหรือ ไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หลังจากที่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว
 - 1.8 การวางแผน หมายถึง การวางโครงการก่อนทำงาน การทำงาน อย่างมีระเบียบ มีขั้นตอน มีการคิดคำนวณการดำเนินงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย
 - 1.9 ความมีเหตุผล หมายถึง การรู้จักใคร่ครวญพิจารณาถึงเหตุผลที่ กระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่งอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยพิจารณาถึงผลได้ผลเสีย
 - 1.10 จิตใจเข้มแข็งอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกายและจิตใจที่ทน ต่อความยากลำบาก คำวิพากษ์วิจารณ์การกลั่นแกล้งและสิ่งเข้ายวนคว้าง ๆ
2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในอันที่จะระลึกถึงสิ่ง ค้าง ๆ ที่เคยเรียนรู้มาแล้วออกมาได้มากที่สุด จนทำให้เกิดแนวทางในการคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ คิดค้นแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ เกิดประโยชน์โดยอาจจะ เปลี่ยนแปลงสภาพหรือหน้าที่เสียใหม่

ซึ่งได้นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของ ไพรค์น วังษ์นาม โดยใช้ภาษาเป็นเนื้อหา หมายถึง แบบวัดที่มีคำถาม เป็นภาษาและนักเรียนจะต้องเขียนตอบโดยใช้ภาษาเป็นหลัก โดยผู้วิจัยได้นำ มาปรับใช้ 3 ฉบับคือ

2.1 ฉบับ "ความคล้ายคลึง" หมายถึง แบบวัดความคิดในการมองความสัมพันธ์ด้านความเหมือนกัน หรือคล้ายกันของสิ่งของสองอย่างที่กำหนดให้ ให้ได้ค่าตอบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2 ฉบับ "ผลที่เกิดตามมา" หมายถึง แบบวัดความคิดในการคาดคะเนทำนายหรือเดาผลที่จะเกิดขึ้นตามมา เมื่อกำหนดเหตุการณ์บางอย่างให้ ให้ได้ค่าตอบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.3 ฉบับ "ความสัมพันธ์ทางสังคม" หมายถึง แบบวัดความคิดขยายความคิดการต่าง ๆ อันเกิดจากการได้เห็นพฤติกรรมของคน 2 คนที่กำหนดให้ ให้ได้ค่าตอบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ที่ได้จากวิชาสังคมศึกษา (ส 306) ซึ่งวัดได้จากคะแนนการทำแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ปีการศึกษา 2531 ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น อุดรธานี เลย หนองคาย และสกลนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษาในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งต่อไป